

Algunes consideracions a l'entorn de l'ocupació turística del litoral. Salou: antecedents i dinàmica recent.

Salvador Anton i Clavé

*Universitat de Barcelona. Tarragona
(Àrea de Geografia)*

La investigació geogràfica de l'activitat turística presenta una variada gamma de nivells i d'enfocaments. Aquest article se centra en l'anàlisi a escala local d'un dels espais receptors més importants del sistema turístic del litoral català.

Particularment, tracta de donar unes pautes d'explicació referents a l'especialització de l'espai turístic format pels nuclis de La Pineda, Cap de Salou i Salou, històricament enclavats dintre dels límits del municipi de Vila-seca i Salou. L'objectiu és contemplar aquest espai com a ciutat producte i com a ciutat productiva. Com a dada indicativa cal destacar que actualment s'hi localitzen més del 25% de les places turístiques i residencials de la Costa Daurada i més del 50% de les hoteleres.

Tanmateix, abans de procedir, cal precisar, respecte a l'àmbit geogràfic que es contempla, que es tracta de l'espai costaner intermedi entre el límit sud-occidental del municipi de Tarragona i el límit nord-oriental del municipi de Cambrils. Cal fer aquest advertiment donada la singular situació administrativa en que es troba aquesta zona en el moment de redactar l'anàlisi, quan encara està pendent el compliment per part de la Generalitat de Catalunya de la sentència del Tribunal Suprem del dia dos de novembre de 1989 que propiciava la creació del nou municipi de Salou. A efectes d'aquest article, doncs, el topònim Salou té una accepció merament geogràfica i en cap cas administrativa o amb personalitat jurídica. En un sentit ampli i sempre que no s'indiqui d'una altra manera s'adopta el nom de Salou per denominar tot l'espai litoral situat entre Tarragona i Cambrils.

1. L'especialització de l'espai turístic

1.1. La producció d'espai.

El procés de producció d'espai turístic a les zones costaneres es fonamenta en la posada en valor i en l'aprofitament d'uns trets medioambientals concrets en el marc d'una determinada articulació de relacions socials, tècniques i financeres.

Al litoral, la tipologia de recursos que té una utilització més important és la que, seguint la classificació de Pierre Defert, es denomina HIDROM (Defert, 1972). Aplega qual-sevol element d'atracció relacionat amb l'aigua. En aquest sentit, Salou compta amb 7.31 km. de platja amb una superfície de 34.4 Ha. i una capacitat útil per a 42.639 usuaris (CEP, 1984).

Un segon recurs que fonamenta l'aprofitament turístic del litoral és el clima. Salou té unes temperatures mitjanes que oscil·len entre els 9°C al gener i els 24°C a l'agost i més de 2.650 hores de sol a l'any. En principi, altres recursos com el relleu i el paisatge, bàsicament, han format part de l'espai natural posat en valor.

Seguint Joan-Eugeni Sánchez (Sánchez, 1985), es pot considerar que l'ús econòmic d'aquest espai provoca l'aparició d'un espai de lleure produït, originat a resultes de la necessitat de consumir in situ els recursos turístics naturals. Segons la tipologia de demanda en que s'especialitza, aquest nou espai social adopta usos, funcions i característiques diferencials.

Les formes de turisme resident i de turisme itinerant articulen dinàmiques espacials específiques. En els casos de turisme resident, el consumidor d'espai converteix una parcel·la de sòl en un valor d'ús secundari a temps parcial. Aquest és el cas del consum de residències secundàries, xalets i apartaments en propietat. Contràriament, en els casos de turisme itinerant, el sòl de l'espai turístic es transforma en un medi de producció destinat a produir places residencials de lloguer (hoteleres, de càmping i apartamentistes). És possible diferenciar, doncs, un model d'assentament turístic com a ciutat producte, d'un model d'assentament turístic com a ciutat productiva.

1.2. Una mirada retrospectiva

Mario Gaviria en el llibre *Campo, urbe y espacio de ocio* de l'any 1971 esmenta Salou com una de les noves ciutats espanyoles de l'oci al costat de les localitats de Platja d'Aro, Benidorm, Torremolinos, i, en menor escala, Cullera i Laredo.

Salou ha estat, efectivament, una ciutat nova. La novel·la de 1928 *Els tres al·lucinats* de Puig i Ferrer il·lustra la configuració física, humana i urbana del Salou de les primeres dècades d'aquest segle. Reflecteix les particularitats del lloc prèviament a la producció massiva d'espai de lleure en un moment en que la urbanització turística es limitava a comptades residències d'estiu propietat de reusencs i barcelonins:

“De sobte, s’aturà el tren. Era a Salou, on calia baixar per anar a La Caleta. Travessà el llogarret de pescadors, seguí un camí vora el mar, tot areny i joncars a prop de les vinyes, muntà un pujol, coronat de pins...”

“Era un espai no molt vast de terres pendents, hi havia tota la gràcia i tota la força de la terra immensa. Roques voltades de pins a les parts altes; vinyes i oliveres als costers, amb algun garrofer, alguna figuera; a baix al pla, l’horta, amb un bassal que recollia l’aigua d’una mina i amb la qual regaven els fruiters i les verdures; al mig, la casa, amb flors i emparrats a l’entorn, i, tocant a la mar, una platja de sorra fina, que guspirejava com l’or al sol. Encara hi havia, ençà i enllà, alguna alzina, alguna morera vora els recs, i un garrigar cap a la banda de mar, on el coster es feia abrupte. Després, acostant-se més a la mar, va veure una part de costa brava, no per això tallada tan a pic que hom no hi pogués passar per un caminet de cabres, obert entre ginesteres, atzavares i lligaboscós. A sota, la fondària de la mar s’hi feia esveradora, entre verda i negrosa, així com allà a la caleta era blavissa i prima, una aigua més aviat d’un clar celeste, com una solució lleugera de sulfat de ferro, travessada de filtracions daurades. Era que l’areny de la platja, daurat, transparentava sota les límpides capes d’aigua.”
(Puig i Ferreter, 1965: 72-73).

De fet, durant la dècada dels anys 20 d’aquest segle es van projectar les primeres actuacions urbanístiques vinculades al turisme. En concret, la companyia Urbanització de Salou S.A. (USSA), depenent del Banc de Reus que, alhora, era filial del Banc de Catalunya, va promoure un **Projecte d’Eixample del Barri de Salou**. El pla va ser aprovat l’any 1928 per l’Ajuntament, que aleshores s’anomenava de Vila-seca de Solzina, i va ser tramès posteriorment a la Comissió Provincial Sanitària. Motius de caire financer i d’oportunitat van fer fracassar aquest primer intent urbanitzador de preguerra.

Superat el parèntesi de la Guerra Civil i la immediata post-guerra, l’Ajuntament va encomanar l’any 1949 un projecte d’**Eixample, Reforma i Sanejament del Barri Marítim de Salou** que va ser aprovat per la Subcomissió Provincial de Sanitat Local l’any 1952. Aquest document va recollir, donar forma legal i potenciar algunes de les iniciatives d’urbanització endegades per agents econòmics locals i comarcals, especialment reusencs, que es troben a la base del posterior desenvolupament dels processos de producció d’espai turístic a Salou.

Paral·lelament a aquesta dinàmica, a partir de la segona meitat de la dècada dels 50 es va configurar una demanda secundària procedent de Madrid i de diversos punts de la ribera de l’Ebre que, a més a més, va acompanyar el procés de promoció d’espai de lleure a Salou per part d’agents econòmics originaris d’aquestes àrees geogràfiques. Vinculant el procés al cicle econòmic espanyol, és al voltant de 1959 que s’aprecia la fi de l’etapa inicial del desenvolupament de Salou.

1.3. El procés d’ocupació de l’espai

L’any 1963 la Comissió Provincial d’Urbanisme de Tarragona va aprovar el primer Pla General d’Ordenació Urbana (PGOU) del municipi de Vila-seca. A partir de les regulacions proposades per aquest document, amb la dinàmica del cicle econòmic, polític i social a favor i amb la consolidació d’una demanda mixta, amb un important contingent d’estiuejants estrangers, Salou va protagonitzar als anys 60 el primer gran impuls turístic i urbanitzador. Mentre l’any 1959 el nombre de turistes que hi estiuejaven s’estimava en uns 4.000, l’any 1965 la xifra ja era de 45.000.

Entre 1965 i 1973, sota la vigència del Pla de 1963, es van aprovar 16 Plans Parcials a les zones costaneres de La Pineda, Cap de Salou i Salou. Prèviament, els anys 1958 i 1961 se n'havien aprovat dos més. Una nota característica de les actuacions que se'n van derivar va ser la dispersió de les superfícies ocupades i la seva reduïda dimensió, amb una mitjana de 10.06 Ha per actuació. El criteri delimitador prevalent no va ser en cap cas de caire urbanístic. La unitat parcel·laria de promoció coincidia amb els límits de la propietat del sòl. L'ús abusiu de la capacitat del territori juntament amb la manca de previsió d'infraestructures i la ignorància d'uns mínims estàndards urbanístics va ocasionar greus dèficits de qualitat en l'espai produït.

Aquests plans, així com part de la resta de producció de sòl a Salou durant aquest primer període, es van vincular en bona mesura a la promoció d'espai amb vocació i valor d'ús secundari. L'any 1970 el nombre d'habitatges secundaris, segons el *Censo de Viviendas* de l'INE, era de 10.796.

Ara bé, durant la dècada dels 70 aquesta tendència va variar. Tant és així que a l'any 1981 el nombre d'habitatges de segona residència només s'havia incrementat en un 30% respecte de 1970 (4.643 habitatges). El percentatge és molt inferior a la mitjana dels municipis litorals de la costa de Tarragona, excloent Amposta (73.39%). Factors com la pròpia intensitat d'ocupació de l'espai de Salou respecte d'altres zones, la implantació del complex petroquímic a Tarragona o uns efectes específics del cicle econòmic dels anys 70 sobre l'estratègia de producció urbana dels agents econòmics que actuaven a Salou, van limitar el creixement de l'oferta d'espai residencial amb valor d'ús.

Les possibilitats d'aprofitament d'altres sistemes de comunicació interterritorial com les autopistes inaugurades a principi dels anys 70 i l'aeroport de Reus així com el nou PGOU de 1976 devien incidir també en el canvi d'orientació. Caldria analitzar, a més, les estratègies i variacions dels agents econòmics i de la pròpia administració local, per tal d'afinar l'apreciació.

En el sentit indicat es destaca com a significativa l'evolució de l'oferta hotelera i de càmtings que recull el Quadre I. Si bé, entre 1962 i 1970 la tendència va ser la pròpia de la majoria dels altres municipis de la Costa Daurada, amb major capacitat d'acolliment en instal·lacions campistes que hoteleres, l'any 1978 es va invertir clarament.

QUADRE I

Evolució de l'oferta hotelera i de càmpings a Salou. 1962-1986

Establiments	Hotels	Hostals	Càmpings
1962	3	—	—
1970	10	7	7
1978	29	9	9
1986	26	14	10
Places			
1962	181	—	—
1970	1.697	308	5.616
1978	10.740	436	7.975
1986	10.304	710	8.275
Places per establiment			
1962	60	—	—
1970	170	44	802
1978	370	48	886
1986	396	50	827

Font: CETT, s.d. i *Hoteles, campings y apartamentos. España 1986.*

Pel que fa al contingent d'apartaments de lloguer, l'any 1978 el CETT va calcular una distribució dels apartaments a la zona Salou-Cambrils segons la qual el 62.4% eren de lloguer i el 37.6% de propietat (CETT, s.d.). Segons estimacions municipals, l'any 1989 la quota de propietat dels apartaments es mantenia a l'entorn del 40%.

Fetes aquestes consideracions sembla possible formular la hipòtesi segons la qual el model d'ocupació de l'espai turístic de Salou ha estat dual. A més, es poden diferenciar dues etapes segons la intensitat dels processos de producció de sòl amb vocació i valor d'ús secundari o com a medi de producció. En concret, a partir de la dècada dels 70 s'intensifica la promoció de sòl turístic com a medi de producció. Aquest fet comporta¹ l'increment de la producció intensiva d'apartaments de lloguer,² la reducció de la producció de sòl destinat a habitatges secundaris,³ el progressiu increment d'establiments, places i capacitat mitjana hotelera (la lleugera regressió entre 1978 i 1986 es pot explicar en termes del cicle econòmic),⁴ la generalització d'un procés intensiu d'ocupació del sòl⁵, l'abandonament del model de producció de places de càmping característic de la Costa Daurada, i⁶ l'increment generalitzat de l'oferta d'allotjament de lloguer destinada a una demanda de nivell mitjà, itinerant i fora del control dels agents turístics locals.

1.4. El model consolidat

El ritme de creixement de producte turístic i urbà de Salou ha generat importants disfuncionalitats i dèficits. El fet que el seu desenvolupament s'hagi enfocat especialment des del punt de vista de la transcendència dels resultats econòmics a curt termini ha conduït a una contínua expansió urbana. Salou ha aprofundit el model de ciutat productiva

fins fer-lo prevalent (es pot estimar en més de dos terços la capacitat d'allotjament en places de lloguer). Els efectes d'aquesta dinàmica han anat comproment fins i tot la rendibilitat d'alguns dels elements del propi sistema.

A fi de precisar els components del model, cal fer una distinció entre l'activitat constructora i immobiliària i la referida a la prestació de serveis turístics i de captació de demanda. La primera ha requerit una expansió continuada per tal de mantenir un nivell de renda i d'ocupació creixent. Ha generat dinàmiques especials depredadores i ha provocat patents insuficiències d'infraestructures i de serveis.

Aquesta dinàmica ha provocat l'alteració del paisatge i del medi ambient, la transformació de les estructures de suport i la privatització del territori. Es en raó de la intensitat amb que s'han donat aquests processos que Salou s'ha vist abandonat per part dels sectors de demanda qualificada. En concret, la intensificació de la producció d'espai de lleure durant els anys 70, especialment com a medi de producció, ha provocat la pèrdua d'atractiu, la massificació i la degradació ambiental (amb el component afegit, en aquest darrer cas, dels efectes contaminants provocats per la immediatesa del complex químic de Tarragona).

A nivell general, Joan Cals (Cals, 1986) raona aquest fenomen afirmant l'existència d'una lògica econòmica i social pròpia de les zones turístiques segons la qual una contradicció d'interessos entre sectors econòmics es sol resoldre a favor del sector constructor immobiliari. En concret, aquesta lògica,

“conduex a maximitzar en termes físics el creixement residencial secundari i turístic, afavorit, tot plegat, per un pes relativament més gran en la vida municipal del sector de la construcció i de la promoció immobiliària —empresaris, treballadors, agents i propietaris— que en la indústria turística, en la qual els empresaris i treballadors solen ser forasters en bona mesura. Si a això hi afegim la pressió de les grans constructores i immobiliàries estranyes a la zona sobre els diversos ajuntaments per tal que aquests facilitin la nova construcció, haurem identificat les causes principals del procés, si bé el paper de l'Administració Local requereix ser explicat.” (Cals, 1986: 160).

Pel que fa a la prestació estricta de serveis turístics, cal abordar dos elements. De primer, i molt breument, l'oferta de serveis complementaris als recursos geofísics posats en valor. En aquest sentit, Salou, a part dels equipaments clàssics de restauració i nocturns, l'any 1988 només tenia quatre infraestructures singulars d'una certa entitat (parc aquàtic, kàrting, hípica i embarcador amb 230 amarratges i 18.000 m² d'aigua abrigada).

El segon és un element que ha incidit tangiblement en la configuració de l'espai turístic. La penetració d'operadors turístics en la comercialització del mercat itinerant ha alterat profundament la tipologia de la demanda estrangera i ha retroalimentat la transformació de les estructures d'acolliment i l'especialització progressiva de Salou com a ciutat productiva més que com a espai residencial secundari.

Es així que mentre l'any 1966 un 36% dels turistes que estiuiejaven a Salou eren francesos i només un 1.8% britànics, l'any 1988 el percentatge d'estiuiejants britànics va ser del 20% i el de francesos, per posar només dues xifres significatives, del 15%. La transformació és poc menys que espectacular. Tant i més si es té en compte que s'ha tendit progressivament cap als segments menys rendibles tant culturalment com econòmicament.

Només la duplicitat de processos d'ocupació del sòl que s'ha descrit i l'existència, encara que minoritària, d'un producte urbà amb vocació d'ús secundari, ha permès matisar els efectes de la progressiva davallada de rendibilitat a què ha conduït aquesta especialització. En aquest mateix sentit caldria considerar també la lenta però continuada transformació de sectors urbans en espais residencials i de serveis.

2. La dinàmica recent

L'anàlisi del model turístic consolidat ha posat de relleu una sèrie de problemes bàsics vinculats sobretot a l'especialització de Salou com a ciutat productiva. La desvalorització i l'amplitud de l'oferta, la pèrdua de valors medioambientals, la captació massiva de segments de demanda poc qualificada i la tendència a saturar les capacitats del territori, s'han de vincular a l'intens procés de producció d'espai turístic desenvolupat.

Altres factors afegits de caire general i específic augmenten la vulnerabilitat del model. Entre els primers, la competència exterior, el cicle econòmic favorable que possibilita el consum d'espais més exòtics i/o naturals, la transformació qualitativa de les motivacions dels turistes pertanyents a segments de demanda potents econòmicament i culturalment i la fortalesa dels operadors turístics. Entre els segons, la degradació ambiental de l'entorn de Salou a mans del sector industrial, la tendència cap a la monoproducció turística i les estratègies de comercialització de segones residències per part dels seus propietaris.

Es per aquests motius, doncs, que, seguint J. Fernando Vera (Vera, 1988), cal considerar propostes alternatives que s'emmarquin en un nou model d'espai turístic caracteritzat per l'atenuació del creixement expansionista. A nivell general, és en aquest sentit que es plantegen enfocaments qualitius del lleure. Igualment, és a partir d'aquesta anàlisi que es contempla la necessitat d'integrar el producte urbà en l'ecosistema social i territorial d'acollida, la preservació del medi físic i el paisatge i la necessitat de diversificar l'oferta complementària, la vinculació dels espais turístics a l'espai regional al què pertanyen i la socialització de les plus-vàlues generades en el procés urbanitzador.

La dinàmica desenvolupada i dissenyada durant els darrers anys a Salou només s'ha orientat parcialment cap al marc alternatiu d'aquest nou model. La visió rutinària i a curt termini que es dedueix de la reactivació d'algunes tendències de producció intensiva de sòl, ha mantingut vigent en ocasions la fenomenologia de processos i efectes del model tradicional.

2.1. Entre el creixement i la requalificació

A partir de 1983 Salou ha recuperat un fort ritme de producció immobiliària que s'ha accelerat extraordinàriament a partir de 1987 a redós de la confluència de les estratègies urbanes dels agents econòmics i del sector públic local. El propi cicle econòmic ha estat favorable.

Aquest nou procés urbanitzador, tot i que ha anat paral·lel a una important dinàmica d'adequació i de generació d'infraestructura, s'ha desenvolupat, parcialment la línia del model de producció d'espai de lleure tradicional ja consolidat. El Quadre 2 recull els paràmetres que han caracteritzat aquest procés entre 1983 i 1988. Tot i que les dades estan referides a la totalitat del municipi de Vila-seca i Salou, la indicació del percentatge d'inversió a la costa —Salou— permet d'interpretar el seu abast.

Particularment, s'hi observa el salt entre els anys 1986 i 1987 amb un increment de la inversió del 204.17% i dels habitatges construïts del 397.7%. Contràriament, no s'hi destaca una tendència explícita que indiqui un increment de qualitat de l'espai produït (en el sentit en que es podria interpretar un augment de la inversió associat a una disminució del nombre d'habitatges). Tot i això, s'ha de dir que aquest és el fenomen que s'apunta entre 1987 i 1988 amb una disminució de la inversió del 3.15% associada a una minva del nombre d'habitatges del 20.6%.

QUADRE 2
Inversió i producció urbana al municipi de Vila-seca i Salou. 1983-1988

	1983	1984	1985	1986	1987	1988
Inversió privada (1)	2.123,9	3.456,8	2.160,5	4.612,8	9.418,4	9.121,7
% inversió a Salou	99,68	92,71	70,33	95,91	95,61	94,9
Nombre d'habitatges (2)	740	1.010	657	913	3.631	2.883
Inversió/habitatge (3)	4.17	4.46	3.93	5.57	2.71	3.16

(1) Quantitat pressupostada en milions de pessetes corrents a efectes de visats dels col·legis professionals. Caldria corregir-la amb un coeficient que ajustés la inversió al seu valor real. Implicaria gairebé duplicar les quantitats.

(2) S'inclouen habitatges i apartaments.

(3) En milions de pessetes constants de 1988 estimades segons l'evolució de l'IPC. L'aplicació del coeficient de correcció indicat en la nota 1, implicaria també la duplicació de les quantitats.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades proporcionades directament per la Regidoria d'Urbanisme de l'Ajuntament de Vila-seca i Salou.

La intensificació del procés d'ocupació de l'espai com a medi de producció es dedueix també de l'increment de places hoteleres. L'any 1989 hi havia a Salou un total de 43 hotels (19.135 places) i 19 hostals i pensions (798 places). El nombre de places per establiment també havia augmentat (445 places per hotel).

Tanmateix, a diferència del procés desenvolupat durant els anys 70, la dinàmica recent s'ha vist completada per un important volum d'inversió pública destinada especialment a requalificar l'escena urbana, a intervenir en actuacions específiques de producció de sòl i a corregir dèficits infraestructurals. Per aquest concepte l'Ajuntament de Vila-seca i Salou ha gestionat directament durant el període 1983-1987 més de 1.600 milions de pessetes. Entre 1987 i 1989 (el valor del darrer any és estimat), la inversió pública s'ha

calculat en 3.100 milions de pessetes. A més, l'aplicació d'instruments urbanístics de caire divers també ha fet possible l'adecentament de l'espai produït.

Finalment, aplicant mesures de política econòmica regional a nivell local, s'han fet projectes i actuacions ideades, en principi, al reequilibri de l'oferta. Tanmateix, sobretot han contribuït a dinamitzar, en general, una producció urbana ja de per si prou intensa. En concret, l'Ajuntament ha incorporat al seu patrimoni una finca de 67.191 m² amb la intenció de destinar-la a generar oferta de sòl hotelier i d'equipament en una àrea de regressió urbana. També ha adquirit sòl a La Pineda, a fi de, essent ja de titularitat municipal, cedir-ne un sector per conveni urbanístic a fi de generar un atractiu d'oferta complementària (Parc Aquàtic) i, a través d'un concurs públic amb opció de compra, generar a l'altre sector (107.482 m², un complex turístic integrat i qualificat tecnològicament, amb capacitat, en principi, de 1.500 places hoteleres i 2.200 apartamentistes.

Aquestes estratègies s'han desenvolupat en el marc d'un ordenament poc definit donat que la Revisió del PGOU lliurada l'any 1984 a l'Ajuntament no va ser tramitada per raons d'oportunitat. La sentència del Tribunal Suprem de novembre de 1989 atorgant la segregació de Salou ha implicat la paralització de la tramitació d'un nou Pla General.

La dinàmica recent, doncs, ha impulsat espectacularment la producció de sòl com a medi de producció malgrat la seva vulnerabilitat. S'inscriu, tot i el procés de dignificació del producte urbà, en el desenvolupament del que s'ha vingut a denominar segon "boom" turístic espanyol, caracteritzat, entre altres coses, per actuacions intensives sobre àrees ja congestionades. En qualsevol cas, les estratègies de qualificació de la ciutat produïda poden servir per a capturar els segments més interessants de la demanda mitja. De fet, la ciutat produïda és difícilment reversible o reconvertible i, d'altra banda, requereix una potent inversió en serveis turístics i terciaris de caire complementari.

Es de destacar, a nivell geogràfic, una dinàmica tendent a millorar la demanda basant-se en la seva diferenciació a escala local sobre el territori. Parcialment ja ha estat posada en joc però especialment es pot fer efectiva amb la realització de la zona residencial del Centre Recreatiu Turístic que s'ha d'instal·lar entre Vila-seca i Salou.

2.2. El Centre Recreatiu Turístic. La diferenciació de l'espai

La Llei 2/1989, de 16 de febrer, sobre centres recreatius turístics de la Generalitat de Catalunya fa notori el seu objectiu d'ordenar la localització d'aquesta mena d'instal·lacions en el conjunt del territori català. Les defineix com a "àrees de gran extensió en les quals s'emplacen, de forma integrada, les activitats pròpies dels parcs temàtics d'atraccions de caràcter recreatiu, cultural i d'esbarjo i usos complementaris esportius, comercials, hotelers i residencials, amb els seus serveis corresponents". La pròpia Llei en justifica la seva necessitat en termes de política turística i en tant que aquesta "ha d'orientar a reestructurar l'actual oferta, fer-la més atractiva i, al mateix temps, aconseguir una major incidència requalificadora sobre tot el conjunt".

El Decret 152/1989, de 23 de juny, va aprovar, de conformitat amb els requisits del concurs públic convocat pel Decret 26/1984, de 24 de febrer, que el Centre Recreatiu

Turístic (CRT) proposat per la companyia americana **Anheuser Busch Companies, Inc.** s'instal·lés a l'aleshores municipi de Vila-seca i Salou. Cal comptar, pel que fa a la resta de l'article, que la sentència del Tribunal Suprem ja esmentada no comportarà cap alteració fonamental, exceptuant les de caire jurídic, respecte a aquesta ubicació.

Sens dubte, doncs, la instal·lació del CRT a Vila-seca i Salou és vista com un factor decisiu de qualificació de l'oferta en el marc de l'actual producte urbà de Salou, de la Costa Daurada i del sistema turístic català en general. El pla proposat abasta 833 Ha i es divideix en 6 grans àrees: Parc temàtic d'atraccions (194 Ha), Centre de conferències-Hotel i Àrea residencial (215 Ha), Àrea comercial i Àrea de serveis públics (52 Ha) i Espais lliures i esportius, de protecció i per a futures expansions (215 Ha). A part s'ha de desenvolupar en diferents fases i contempla una dotació de recursos humans, tècnics i urbans qualificada. Parteix del supòsit d'acollir un total de 3 milions de visitants per temporada amb una capacitat diària màxima de 40.000 visitants.

Una anàlisi aprofundida hauria de diferenciar els efectes del parc temàtic pròpiament dit de la resta de components. El parc temàtic, ultra ampliar l'oferta complementària de la zona i elevar-ne la qualificació és, bàsicament, un element assegurador de fluxos de demanda suficients als espais turístics propers. Diferentment, l'espai residencial (que contempla fins un màxim de 2.400 habitatges en un entorn singular de zones verdes i espais lliures) s'adreça decididament a sectors de demanda econòmicament potents. Hi ha, doncs, una clara estratègia de segregació espacial de segments de demanda, al marge, fins i tot, del grau d'articulació que el CRT, en conjunt, mantingui amb la resta de l'estructura urbana produïda, ja sigui turística o residencial, a la zona. Tanmateix, aquests, com tants altres elements, dependran de la concreció efectiva del parc.

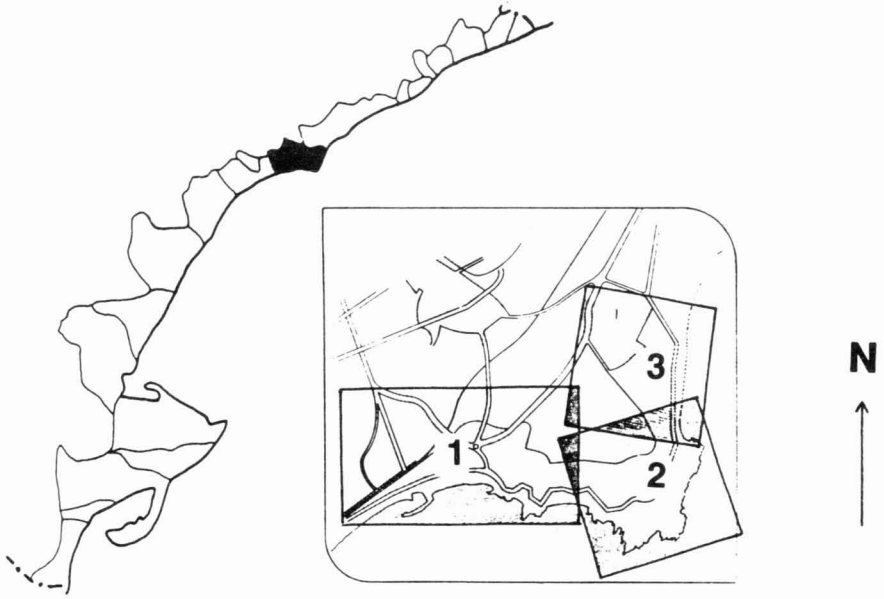
Es destaquen encara altres qüestions d'interès territorial. En primer lloc, malgrat el previsible respecte ambiental, el CRT, per les seves pròpies característiques, implica una profunda transformació del marc territorial que l'acull i de l'espai adjacent (bàsicament en concepte d'infraestructures d'accés). D'altra banda, pot conduir a la intensificació de la producció urbana en zones properes, ja de per si congestionades i amb símptomes de degradació (amb la qual cosa encara s'accentuaria més la diferenciació espacial generada pel projecte) i de la dependència respecte d'operadors fora del control local. Finalment, però, pot representar un fre important al conflicte d'usos del sòl que s'opera entre Tarragona i Salou entre els sectors industrial i turístic.

En qualsevol cas, es tracta d'una actuació amb un impacte territorial i social espectacular en el marc d'un espai turístic especialitzat i amb greus disfuncionalitats, desequilibris i conflictes d'usos que el propi CRT pot col·laborar a aprofundir o a reduir, en el més preferible dels casos.

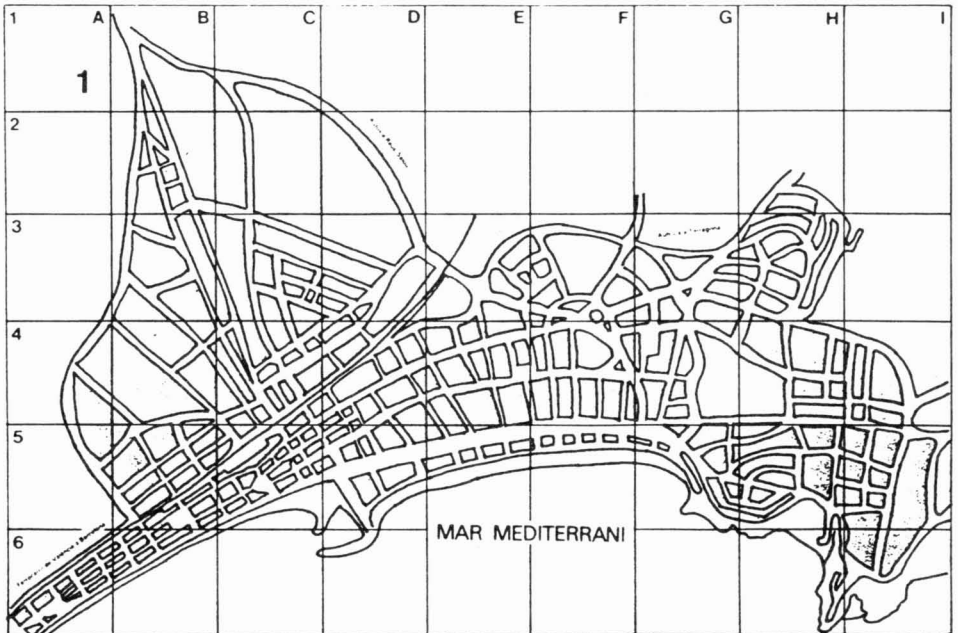
3. BIBLIOGRAFIA

- CALS, JOAN (1986) «Turismo y territorio: los términos de una dialéctica.» *Ecología, economía y turismo en el Mediterráneo*. Benidorm. pp. 153-162.
- CEP (1984) *Estat d'utilització de les platges del litoral català*. Departament de Política Territorial i Obres Públiques. Barcelona.
- CETT (s.d.) *Plan de Ordenación de la oferta turística de la zona comprendida por los términos municipales costeros de la provincia de Tarragona*. Secretaría de Turismo. Madrid.
- DEFERT, PIERRE (1972) «Les ressources et les activités touristiques. Essai d'Integration.» *Les Cahiers du Tourisme*. CET. Aix-en-Provence.
- Estudi sobre Vila-seca - Salou*. 1977. Vila-seca i Salou.
- GAVIRIA, MARIO (1971) *Campo, urbe y espacio de ocio*. Siglo XXI. Madrid.
- Gestió municipal. 1983-1987*. Ajuntament de Vila-seca i Salou. (1987) Vila-seca i Salou.
- Hoteles, cámpings, apartamentos. España 1986*. (1986). Secretaría General de Turismo. Madrid.
- ISPA (1967) *El turisme a Salou. Planificació pastoral*. Barcelona
- PUIG i FERRETER, JOAN (1965) *Els tres al·lucinats*. Proa. Barcelona. 1ª edició de 1928
- SÁNCHEZ, JOAN-EUGENI (1985) «Por una geografía del turismo de litoral. Una aproximación metodológica.» *Estudios territoriales*. 17: 103-122. Madrid.
- La segona residència a Catalunya*. (1984) Direcció General d'Arquitectura i Habitatge. Cambra Oficial de la Propietat Urbana de Barcelona. Barcelona.
- VERA, J. FERNANDO (1988) «Crisis del poblamiento turístico en el litoral mediterráneo español: consideraciones sobre su ordenación y rehabilitación.» *Urbanismo*. 4: 6-15. COAM. Madrid.

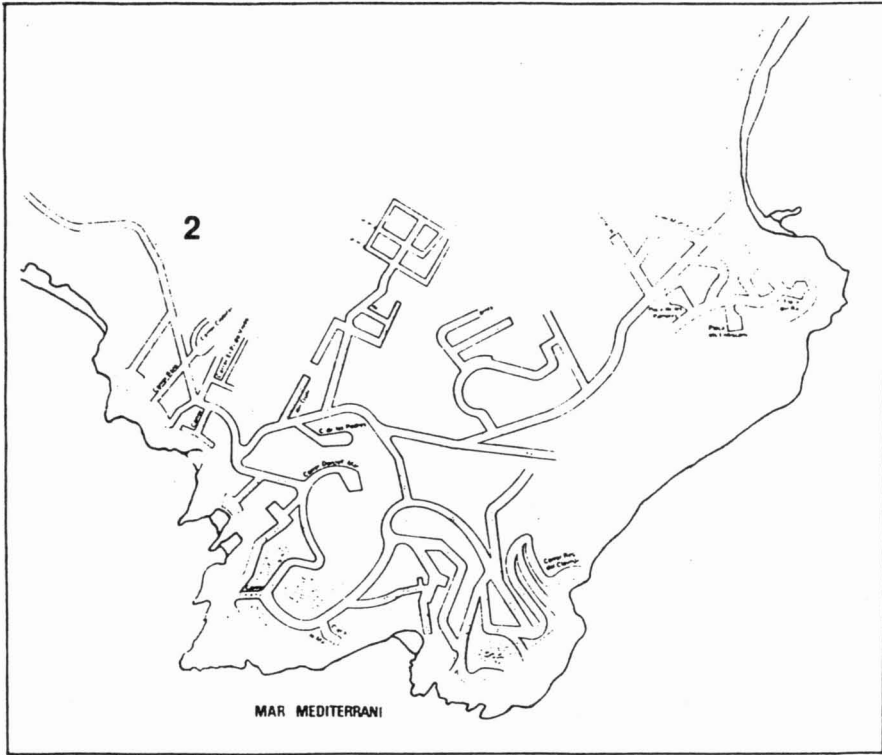
MAPA 1. Localització de l'espai turístic format pels nuclis de Salou (1), Cap de Salou (2) i La Pineda (3) en el marc de la Costa Daurada de Tarragona

MAPA 2. Estructura urbana de Salou

MAPA 3. Estructura urbana del Cap de Salou.

MAPA 4. Estructura urbana de La Pineda.

